„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
шест пута на недељу,
осим на дан после свепа.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«.
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт „ К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“
налази се у кући А. Пајевића у Дунавској
улици бр. 36

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 52. У Новом Саду, у уторак 9. (22.) марта 1910. Година XXVI.

Заједница са самосталцима.*)

Ако сви знаци не варају, српски народ у Угарској стајаће за најкраће време пред двојаким изборима. Изборно кретање за угарски државни сабор отпочело је већ и у нас Срба, Панчевци су га покренули. И изборни покрет за српски народно црквени сабор не ће дуго изостати. То потврђују вести, које долазе из Будимпеште и Карловаца, и бесни нападаји радикала и „Заставе“ на самосталце, либерале и алмажане. Радикали већ сад гледају, да употребе сваку прилику, да праве „штимунг“ за себе и своју странку; тако је у Панчеву, у скупштини варошког представништва, говорио недавно Мушицки Деме напироко и надугачко о себи и свом „раду“ за Српство у Пешти, о „српској“ радикалној странци, која се не да прегазити, која има „народ« за собом, као да те ствари спадају пред скупштину варошког представништва. Да, али долазе избори па треба правити рекламу. Таква су сад времена.

Овогодишњи избори за народно-црквени сабор биће од велике важности. *Ради се о томе, да ли ће српска народна самостална странка имати већину на народно-црквеном сабору.* У питању је дакле судбина народно-црквене автономије. Шта су урадили са том нашом црквеном автономијом радикали, видели смо; шта би било с њоме, да радикали и даље остану у већини, знамо. Они су је тако уредили и осигурали, да би зацело морала пропасти ако би њени и наши усрећитељи и надаље остали у већини. Нису они ни покушавали, да осигурају автономију, они су осигуравали себе. Треба само сračунати, шта је све утрошено улудо, да о другом и не говоримо.

Питање је само, како и на који начин треба ми Срби из „уже“ Угарске да потпомогнемо српску народну самосталну странку у Троједници у њеву племенитом и родољубивом настојавању, да код предстојећих избора за народно-црквени сабор дође до већине, јер да треба да је потпомогнемо, то се по себи разуме. Нема, нити је било српске странке у нас Срба у аустријској монархији, која је више од српске народне самосталне стравке у Троједници сумњичена, јаче гоњена и више жртава допринесла. То јој признаје свако, осим радикала.

Намеће нам се мисао, да би можда најбоље било, кад бисмо и ми Срби из Угарске поставили своје кандидате приликом нових избора за црквени сабор са програмом **самосталне** странке, кад и онако нема никаквих сметња, да бар на црквено-автономном пољу будемо исто. То би можда било оно најмање, што смо дужни да учинимо за самосталну странку, за доказ, да признајемо и уважавамо њено мучеништво. *Српска народна слободоумна странка у Угарској, као политичка странка, има свој угашени позив, да окупља око себе све оне Србе, који стоје на становишту народносне странке, нарочито данас, кад против те политике устаје и један део српске штампе.* Вођство у автономно-црквеним стварима, међутим, остављамо српској самосталној странци у Троједници, у добрим ће бити рукама. Прикључимо се к њој, *усвојимо њен автономни програм* и постављајмо своје кандидате већ код наступајућих избора са њеним програмом!

Истина, српска народна слободоумна странка има свој автономни програм, али то не би требало да смета. Српска народна слободоумна странка мораће и онако после избора да сазове своју страначку конференцију ради себе и своје организације. Та конференција бавиће се онда и овим питањем. Данас није време многом конферисању, већ треба радити. Ни избори за политички сабор, ни избори за народно-црквени сабор не треба да нас затеку неприправне.

Износимо ово као предлог, не да се о њему много расправља, већ да се усвоји, и то одмах. Наша срца освојила је и онако српска народна самостална странка у Троједници већ одавна.

*) Ми се са овим чланком нашега поштованога једномишљеника у главном слажемо. Не може друкчије ни бити, него да ми са родољубивом српском народном самосталном странком идемо раме уз раме. То је наша странка, наш лист у најновије доба обилато доказао. Данас се ради о радикалској најезди, коју треба најенергичније сузбити особито на народно-црквеном пољу, погледом на сабор, који предстоји. Данас не би било слободно упуштати се у препирку ради појединости једнога или другога програма. И један и други програм о нашој народно-црквеној автономији не разликују се битно. Данас се ради о том, да се начини заједнички фронт против радикалског покора у нашој автономији. Са том примедбом пуштамо овај чланак у наш лист. — Уредништво »Браника«.

Путовање балканских владара.

Чудновата је то појава, да баш у оном тренутку, кад се толико говори и пише о зближењу Русије и Аустро-Угарске, шта више кад се већ и тврди, да су започети и дипломатски преговори, балкански владари путују у Петроград, а мимоилазе Беч. То изгледа као нека демонстрација против наше монархије, а искључује и могућност каквих дипломатских преговора ради зближења.

Бугарски краљ Фердинанд по други пут је био у Петрограду, а у овај мах са краљицом, па је и у руског цара Николе II. и читавога руског двора, а и од руских родољуба и од руског народа свечано дочекан.

Познато је, да је краљ Фердинанд нагиљао Бечу. Као негдањи аустријски официр имао је са аустријском аристократијом, па и са бечким двором својих веза. Док је трајала стамбуловштина у Бугарској, био је Фердинанд у добру односу са Бечом, а у врло рђаву односу са Петроградом. Али после Стамбуљева убиства, па после прелаза престолонаследника Бориса из католичке у православну веру, није Фердинанд смео изаћи пред лице бечкога ћесара. Напротив мало по мало побољшали се односи међу њим и Петроградом. Лукави Кобурговац који је за време Стамбуловљеве владавине гонио све пријатеље Русије, па неке дао и стрељати, кад су Стамбуловљеви непријатељи истога убили, ставио је Стамбуловљеве убице под суд, али је уједно увидео, да и њему нема опстанка у Бугарској, ако се не поклони и не покори Русији. Похитао је, да свога сина свечано покрсти у православље и тиме да даде руском двору доказа, да је он одан руској политици па Балкану. Али као лукави Кубурговац гледао је да не изгуби везу ни са Бечом. Наравно да је Фердинанду била најживља жеља, да стресе са себе турско вазалство а тим да постане независан краљ Бугарске. За ову сврху видела му се згодна прилика младотурска револуција у Цариграду и намера Аустро-Угарске, да анектира Босну и Херцеговину. Фердинанд је знао, да би му наша монархија чинила највеће запреке, да постане краљ, ако ту Беч не би имао свога интереса. Он похита у јесен године 1908. у Будимпешту, где је тада боравио бечки ћесар, и обећа помоћ Бугарске, ако би услед анексије Босне и Херцеговине дошло до рата са Србијом. Фердинанд буде

ЛИСТАК.

У обрану Јована Ђорђевића.

Сваки народ има својих знаменитих људи.

Образован, свестан народ води увек тачна рачуна о њима, описује и износи на видик њихова значајна дела и васцели им живот. Упознајући свет са њима, упознаје га и са самим собом. Упознајући га са самим собом и са својим врлинама, стиче себи угледа и славе у других народа.

Немци о својим знаменитим људима пишу много. О свом Гетеу толико, да је у њих већ постала узречица: »Göthe und kein Ende!« Но они и после ове узречице још једнако пишу. Они пишу и о знаменитим људима других народа. Њихов библиографијски завод, у Лајпцигу и у Бечу, издаје „Мајеров историјско-географски календар«, са илустрацијама, у којем се назначава, шта се, сваког дана у години знаменито догађало у Немачкој или ма где у свету. Немци, од времена на време, приређују и свечаности својим великим људима. Тако су, 11. новембра прошле године, своме Шилеру приредили стопедесетгодишњицу од рођења му.

Не кажемо, да ни ми Срби не чинимо то исто, али само у неколико. Покојницима још којекако нешто признамо. Али живога, јавног радника нема, коме ми нисмо загорчали живот. Ми смо, у неку руку, Американци, али више са њиховим манама, него ли са врлинама.

Како смо ми чудни, види се и по томе, што у нас није ни близу како је требало, описан многи знаменити догађај, многа знаменита личност, која је у животу свога народа играла значајну улогу.

Што вреди за друге наше знамените људе, то исто вреди и за Јована Ђорђевића.

Животи свију наших заслужних људи требало би да се тако опишу, мишљење о њихову значају тако утврди и кристалише, „да не крива ни тамо ни амо“, да се онда на сигурно зна, какав је који, те да се о једном и истом човеку не мисли једанпут овако, а други пут онако, да се дакле не даје маха субјективном схватању и укусу, политичко-страначким или другим којим побудама и обзирима.

Кад би се овако радило, онда се не би час по сретали са том немилом појавом, да се сасвим погрешно суди о човеку, какав је био н. пр. Јован Ђорђевић, и да му се, као што ћемо видети доцније, одричу особине, којих је имао у обилатој мери а које су биле основна црта његову карактеру.

Али шта ћемо, кад у нас мало ко ваљано проучи ствар, о којој хоће да пише!

У веку брзојава и телефона ради се брже, но што се икад радило. У веку материјализма ради се, да се дође до што више материјалних средстава. У веку плаћања по написаним редовима пише се, да буде ових што више, те да се дође до што више новаца! Auri sacra fames!

Но пре но што приступимо своме главном задатку, пре но што узмемо у обрану неправедно нападнутог Јована Ђорђевића, не ће никако бити згорег, да рекнемо коју и о томе, како се, у нас, у опште још непоуздано и неједнако суди о нашим јавним радницима и књижевницима, особито песницима и о њиховим умним производима, како у нас књижевна критика није још ни близу достигла онај ступањ савршенства, који треба да достигне.

* * *

При оцењивању свију, па и књижевних производа, треба имати своје тврдо и непоколебиво уверење, своје чисте и разбистрене појмове о томе, каквих особина мора на себи имати један производ, ако ће да одговара захтевима, које на исти стављају признати знаоци, стручни научници.

У Немаца су теоретичари и критичари Винкелман, Лесинг и Хердер прво пречистили и утврдили појмове и правила естетике, па су онда тек дошла ремекдела једног Шилера и Гетеа и других писаца.

Како у нас Срба до сад није било ваљане, прекаљене критике, то није било ни утврђена, непоколебљива суда о песничкој вредности и лепоти производа наших песника, па и најпризнатијих, о којима би требало да је сасвим већ утврђено и сагласно мишљење и уверење.

Тако, по једном од најпризнатијих наших естетичара Змај-Јовановић је духовит, али није прави песник. По другом, исто тако признатом естетичару, он је велик песник.

По једном Лаза Костић није песник, а песници су други, који немају ни близу толико дубине ума и срца, толико стваралачке, песничке снаге.

По једном опет нашем естетичару Бранко Радичевић ће се преживети. Његов »Ђачки растанак«, досад упоређиван чувеном »Звону« Фридриха Шилера, није

признат од наше монархије за независна краља Бугарске.

Али је новом краљу Фердинанду требало оправдати и поправити према Петрограду оно, што је згрешио у погледу Србије. Похитао је у Петроград, још док од султана није био признат за суверена, а кад је свестрано признат био за суверена, похитао је са краљицом у Петроград, да буде као суверен свечано дочекан. Истина, пропутовао је кроз Беч, али није свратио у Ћесарски Бург.

Друго је путовање балканскога владара, српскога краља Петра у Петроград. Ово путовање има свога особита значаја. Због крваве катастрофе од године 1903. и што завереници нису били стављени пред суд, био је краљ Петар бојкотиран од европских дворова. Тек после посете краља Фердинанда у Петроград и што цар руски није хтео вређати српски народ, за који је сваки руски цар и цео руски народ имао увек најживље симпатије, одлучио је цар Никола II., да прими посету српскога краља, која посета ће сасвим дигнути бојкот против краља Петра у свију европских дворова. Краљ Петар је јуче из Београда отпутовао за Петроград. О значају тога путовања ми смо недавно донели посебан чланак. Краљ Петар наравно није могао свратити у Ћесарски Бург, али није ни инкогнито пропутовао кроз Беч, већ је сасвим мимоишао Беч.

Трећи балкански владар био би црногорски кнез Никола. Данас је господар Црне Горе и Брда на Балкану најважнија владарска личност, око које се врзе готово читава балканска политика. Моћни европски дворови у највећој мери уважавају кнеза Николу, а сродничке везе на руском и талијанском двору чине га некако и чланом владарских породица у Петрограду и у Риму. Какво уважење ужива кнез Никола, види се и по томе, што су одељења руске и француске флоте, па сада већ и флота наше монархије, похитале у Бар, да учине почетак честитању педесетогодишњице владавини кнеза Николе. Руски народ не ће никад заборавити да је кнеза Николу покојни цар Александар III. назвао својим јединим пријатељем.

Хоће ли кнез Никола скорим такођер поћи у Петроград, то није од важности, јер је он онде најомиљенија личност и увек добро дошао.

Значаја би имало, ако би румунски краљ Карло пошао у Петроград, а због Крита и грчки краљ Ђорђе.

Но врло је значајна појава, што балкански владари после Петрограда хоће да пођу у Цариград у походе султану. Те посете примиће султан најрадосније, јер у том види, да се ти владари сећају, да су земље, над којима они владају, некад биле султанове, а сада осећају неку потребу, да се одржи нека заједница за привредне прилике.

Све ово указује на то, да се Балкан хоће да одржи у некој целини под протекторатом Русије.

Да ли је под тим околностима могућ споразум међу Русијом и нашом монархијом, то није вероватно. Обнова каква споразума, који би био залог на споразум у Мирцштегу од године 1903. у погледу балканских односа, сасвим је невероватан. Русију је увредило, што је гроф Еренталу Русији иза леђа против мирцштегског споразума преговарао и задобио од Порте дозволу за градњу санџачке железнице. Истина, да се наша монархија са анексијом Босне и Херцеговине одрекла свију права на Новопазарски Санџак, али се мирцштегски споразум не да више оживити. По нашем мишљењу, ако има каквих дипломатских преговора међу Русијом и нашом монархијом, ти се преговори могу тицати само дунавско-јадранске железнице.

На сваки начин да путовање балканских владара у Петроград и у Цариград чини у Бечу неповољан утисак.

△

Пут краља Петра у Русију.

☐ **Београд**, 7. марта.

Данас у 9 ½ часова пре подне отпутовао је дворским возом краљ Петар са својом свитом у походе рускоме цару Николи II. У Русији је краљу Петру спремљен свечан дочек. Краљ ће се у Русији бавити неколико дана, по том ће се вратити у Београд, где ће се одморити, па за тим отпутовати у Цариград, у походе Султану. После походе Султану, краљ ће посетити Свету Гору, а по повратку и одмору у Београду краљ ће посетити још неколико дворова, где му се спрема сјајан дочек. За време одсуства краљева замењује га наследник престола Александар, који се заклео на Устав.

Значај путовања краља Петра је очигледан и не треба никаква коментара. Разјашњење одавде потребно је само у толико, у колико треба означити: да краљево путовање у Петроград и у Цариград нема само етикетни значај. Путовање има и своју политичку тенденцију, која, наравно, није без везе са најновијом политичком констелацијом у Европи и на Балкану. Краљево путовање, које је у земљи нашло на општи леп пријем, утврдиће извесне корисне резултате заграничне политике дра Миловановића и садашњег кабинета.

ништа друго, до ли описивање ђачких пијанака.

Код оваких, и других, овима сличних, несагласних, супротних судова наших естетичара о нашим песницима и њиховим производима, ко да има праве вере у њих, ко да не посумња у поузданост и непогрешивост њихова суђења, па и оних наших критичара, који се сматрају као богови првога реда на Олимпу наше књижевне критике?

Но не само поједини критичари, већ и читава књижевна друштва са књижевним и редакцијским одбором за уређивање друштвеног органа, где би дакле требало да је сваки чланак, свака оцена таква, као да ју је голуб бирао, односи и таквих критика, које немају никакве вредности.

Па како је у тим друштвима и њиховим књижевним органима — н. пр. Летопису Матице Српске — искључена свака препирка и одговарање, то онда ствар обично тече овако: Ти напишеш какво дело, у Летопису те осуде. Читаоци добију о теби и о твом делу рђаво мишљење. Ти си скроз уверен, да би кадар био оборити неповољну критику и сасвим оправдати своје дело, али ти у Летопису не дају речи. Теби су истина приступачни и други књижевни листови. Можеш се у њима бранити до миле воље. Али је питање, хоће ли ти други листови доћи до руку читаоцима Летописа. Ако не дођу, онда они задржавају и даље оно мишљење, које им је уливено точиром критичара Матице Српске.

Па шта да се ради у таквој прилици? Да Летопис у опште не доноси никаквих критика? За то нисмо никако. Летопис, као орган нашег најглавнијег књижевног друштва, мора најпажљивије пратити и оцењивати све разнолике појаве наше књижевности. Да ко ће то чинити, ако не ће он, на којем раде, или би бар требало да раде, наши најврснији књижевници. Само те оцене и критике морају бити написане тако зналачки, тако темељно, тако необориво, да им не може бити приговора, да против њих нема притужбе ни апелате ни у којој прилици.

Бива ли тако заиста у Летопису, књижевном органу Матице Српске!

Напротив! Пре неку годину изашле су »Латинске сентенције« од Гл. Барусковића. Сваки, који уважава ове ствари, говорио је само с похвалом о њима. А и како не би, кад је ту један од најдаровитијих народа свију времена изнео сву своју мудрост, сав свој практички разум. Шта је ту дакле требало цепидлачити и књигу нападати, те без невоље изазивати онолике одговоре, онолике реплике и дуплике?

Ово би се дабогме све избегло, кад би редакцијски одбор Летописа боље припазио, те кад не би пуштао, да протурују своје оцене и приказе људи без потпуна знања онога предмета, који оцењују, људи, пуни сујете, уображености или спекулације.

Нешто, што је добро и исправно, хтети критиковати и исправљати, па у самом исправљању правити погрешке и то и најобичније из српске граматике и много шта замерати без основана разлога: лоша је сведоџба и за те критичаре и за сама уредништва, која таке лаке и површне работе примају без потребне контроле.

(Наставиће се.)

Као небу иза појаса.

До сада смо свикли од „Заставе", да потрза Централни Кредитни Завод тако, као да то није једна велика и одлична српска новчана установа, као да то није српска, него турска тековина. Али од „Заставе" нас то није изненађивало, јер за њу нема српских светиња, које треба респектовати, ако то није уједно и радикална работа. И ми нисмо падали у исту погрешку па нисмо ни једном приликом чинили испаде на српске новчане тековине, иако су оне данас у радикалним рукама, а ми бисмо извесно имали довољна повода, кад бисмо хтели да се послужимо „Заставином" школом.

Али нас јако изненађује, када то ево чини и „Србобран". У 49. броју од 5. (18.) марта о. г. каже „Србобран" у једној белешци, како они наши новчани заводи, па и Српска Банка, много прилажу за наше српске сврхе, докле »новчани заводи у Срђему и они Угарској мало, тако Централни Кредитни Завод од зарађених К 172.000·— није ништа приложио, па је то једна немила појава".

Овако олако, и без познавања ствари па и не тражити уверења, да ли је то одиста тако, него сести па осудити један српски новчани завод и Централни Кредитни Завод на посе, држимо за велику погрешку, коју један озбиљан наш орган не би смео учинити без довољна разлога.

Ако није малиција, онда је то једна врста игнорантства, јер ко зна, шта значи за нас оснивање, опстанак и напредак Централног Кредитног Завода, тај, ако се рачуна у озбиљне српске родољубе, не би могао тако олако прекрхати штап над овом нашом новчаном установом ни онда, када би одиста њени прилози на опште наше потребе били маленн.

Централни Кредитни Завод значи за нас темељац једне нове епохе, једног сретног покрета на пољу новчанога рада.

Тек после тога видимо, да се отворила тежња и воља, да се и у нас подигне још новчаних установа. Нисмо ради ни коме да пребацујемо, али колико је мало било самопоуздања у нас, да оснивамо српске новчане заводе, види се и по томе, што је тада у Загребу словом и речи уписано цигло 2 деонице Централног Кредитног Завода, а упоредите, колико је наш народ, и „онај" у Срђему и „они" у Угарској, уписао деоница Српске Банке. Значи, да смо од оснивања Централног Кредитног Завода у самопоуздању знатно напредовали.

Па да се вратимо на прилоге Централног Кредитног Завода! Централни Кредитни Завод не веша своје прилоге на велико звоно, али знамо, да је овај наш завод готово свуда добар приложник; он је приложник „Привредника", Матице Српске, Српског Народног Позоришта, Св. Савског Фонда, Српског Учитељског Конвикта и т. д. Али да није све то учинио осим тога, што је први био, што је приложио на градњу Српске Велике Гимназије у Новом Саду и што је утецајем и радом Централног Кредитног Завода подигнута цела тако модерна зграда за Српску Велику Гимназију у Новом Саду, у којој се учи српски подмладак, зграду, за којом смо толико кукали, па само то би било довољно, да и »Србобран« пише о Централном Кредитном Заводу са више такта, са више разумевања и са више респекта.

Питамо „Србобран", да ли је икада читао слично у „Бранику" о, рецимо, Српској Банци?

Јел'те, да нисте? Е па то је за то, што ми одајемо Српској Банци као лепој српској новчаној тековини онолико респекта, колико заслужује свака, па и та наша тековина.

О прилозима наших новчаних завода за наше просветне и културне потребе писао је „Браник" још 1895. године, али наравно, српска историја почиње од рођења „Србобрановог" сарадника, који без сумње није ништа приложио за оснивање Централног Кредитног Завода.

Роди мајка ћерку, да је учи прести.

До сад смо навикли, да нас дело на Пречане, Шојке и т. д. а сада по »Србобрану« ваљда ћемо се делити на „оне" из горњих крајева, и на „оне" у Угарској и на „оне" у „Срђему".

Хвала Богу! Само кад смо сложни!

Земаљски устав (штатут) за Босну и Херцеговину.

(Наставак.)

Закон о друштвима за Босну и Херцеговину.

§. 1. Друштва су допуштена према одредбама овога закона.

§ 2. Друштво и удружења, која иду за добитком, затим друштва за банковне и вјересијске послове и за послове осигурања, као и рентни заводи, штедионице, залагаонице и котарске припомоћне закладе изузимају се испод снаге тога закона и потпадају под нарочите законе који се на то простиру.

§ 3. Овај се закон надаље не примјењује:

а) на духовне редове и братовштине, затим уопће на вјерска удружења, и поименце на удруге (корпорације) предвиђене у којем Превишње одобреном вјерском штатуту, које треба пресуђивати по законима и прописима дотично по штатутима, што за њих постоје;

б) на обртне задруге као и на обртне припомоћне благајнице и благајнице за осигурање;

в) на рударске дружбе и братства, основана на рударскоме закону;

г) на управне савезе, основане за становите сврхе на темељу нарочитих наредаба као: господарске задруге и задруге за воде и сл.

§ 4. Кад се намјерава основати друштво, које потпада под прописе тога закона, треба да оснивачи то писмено пријаве земаљској влади преко надлежне политичке власти 1. степена прије, него ће друштво стати на снагу и да јој предложе правила (штатуте).

Правила треба да садржају тачне установе:

а) о сврси друштва, о његовим средствима и о начину, како ће се средства намакнути;

б) о начину, како ће се основати и обновити друштво;

в) о сједишту друштвене управе и о том, на која се мјеста протеже друштво;

г) о правима и дужностима друштвених чланова;

д) о органима друштвене управе;

ђ) о ваљаним закључцима, отправцима и објавама;

е) о начину, како ће се изравнати размирице, настале из друштвене везе;

ж) о заступању друштва у јавности;

з) о друштвеним знаковима, о застави, о печату, о одијевању и сл.;

и) о распуштању друштва и о томе, како ће се у овоме случају употријебити друштвено имање.

§ 5. Ако друштво намјерава употребљавати особите друштвене знакове, заставе, печате, одијело и сл., мора друштво да испослује нарочиту обласну дозволу прије, него ће их употријебити.

§ 6. Правила треба предложити у пет примјерака. О учињеној пријави треба на захтјев одмах дати потврду. Свакому је допуштено, да загледа у правила, што су код земаљске владе, и да их препише.

§ 7. Ако је друштво по својој сврси или по својој уредби против закона, протуправно или држави погибељно, може земаљска влада забранити, да се оснује друштво. Ову забрану треба учинити писмено у року од шест недјеља откако је предана пријава о оснивању друштва (§§ 4. и 6.), те навести разлоге.

§ 8. Не учини ли се у томе року никаква забрана, може друштво започети свој рад, а земаљска ће влада у томе случају забиљежити на правилима, да их је прегледала.

§ 9. Против владине забране може се у року од 30 дана управити уток на заједничко министарство, којему је повјерено водство босанско-херцеговачке управе.

§ 10. Установе у §§ 4. до 9. тога закона вриједе и за преиначивање правила, као и за подизање подружница (филијала) и оснивање савеза између више друштава, колико су ти савези уопће законом допуштени.

§ 11. Друштвена управа мора приопћити власти управне чланове три дана иза њихова избора и назначити њихово друштвено звање и боравиште. Управа мора надаље водити тачан попис о свим друштвеним члановима и допустити власти, да га разгледа, дотично мора га на стављени захтјев предложити власти у пријепису.

§ 12. Сваку опћу скупштину (главну годишњу скупштину) мора друштвена управа барем три дана прво писмено пријавити власти, а тој пријави приложити такођер расписани дневни ред као и приопћити власти мјесто и вријеме опће скупштине.

Власт је овлаштена, да забрани друштвену скупштину, која се сазове против прописа овога закона, као и да скине с дневнога реда предмете, који су по правилима или по законима недопуштени. Против тога се може друштвена управа жалити земаљској влади.

Друштвене забаве, друштвене састанке и слично треба пријавити само према мјесноме полицијскоме реду.

§ 13. Предсједатељ се мора старати, да се врши закон и одржаје ред код свих друштвених скупштина, дотично одборских сједница.

Он треба да се изјавама и дјелима против закона одмах опре и скупштину или сједницу да закључи, ако се не послушају његове одредбе.

§ 14. Власт има право, да одашаље на све друштвене скупштине заступника. Овај је овлаштен, да преко предсједатеља опомиње, ако се у скупштини прекорачи у правилима прописани опсег рада или дневни ред или се догађа што против закона или наступи већи неред; а ако се не уваже његове опомене или ако буду без успјеха, овлаштен је, да скупштину распусти. Ако нема заступника власти, може власт под горњим условима и непосредно одредити, да се распусти скупштина.

На захтјев власти мора јој предстојништво друштва допустити, да загледа у сједнички или скупштински записник.

§ 15. Чим власт изјави, да је друштвена скупштина закључена, дужни су назочни, да се одмах удаље са мјеста скупштине и да се разиђу.

Ако не уваже те одредбе, могу се силом одстранити.

§ 16. Власт може да обустави закључке друштвенога предстојништва или опће скупштине, који су против правила или закона. Против тога може друштвена управа у року од 14 дана уложити уток на земаљску владу.

§ 17. Ако друштво прекорачи свој опсег рада, прописан у правилима, усвоји закључке против закона или уопће ради против јавног поретка, има земаљска влада право, да распусти друштво.

Против те пошљедње одредбе могу се чланови дојакошње друштвене управе у року од 30 дана жалити заједничкоме министарству, којему је повјерено водство босанско-херцеговачке управе. Жалба има само толико одгодну снагу, да се мора до рјешења те жалбе причекати са разредбом друштвенога имања, која је за случај распуста прописана у правилима.

§ 18. Кад се друштво драговољно разиђе, треба предстојништво друштва, које одступа, то одмах пријавити власти. Ова ће у том случају надзирати, да се друштвено имање употријеби, како је то предвиђено у правилима.

§ 19. За политичка друштва вриједе осим опћих одредаба тога закона још и ове нарочите установе.

(Свршиће се)

Политички преглед.

— Московска општина за краља Петра. Београдској „Депеши" јављају из Москве: Сазнајемо, да општина московска спрема сјајан дочек краљу Петру. Када буде краљ дошао у Петроград и буде примљен код руског цара, доћи ће председник московске општине са одборницима и више вођенијих грађана и позвати га да посети Москву.

И у вароши се осећа живо и јаче интересовање за дочек краља Петра. Многи од новинара долазили су вашем дописнику и тражили потребне податке о краљу, да би могли приликом његова доласка у Москву да приреде свечан број.

— Конгрес Бугара. Душа целог бугарског народа у Македонији, војвода Сандански, одржао је у Солуну са својим неким пријатељима састанак, на којем је закључено, да се сазове конгрес свију Бугара у Македонији. За сада још није одређено, где ће се конгрес одржати, но одређено је, да ће се одржати о прославном Ускрсу. Конгрес би се имао бавити виталним питањима Бугара, нарочито заједничким радом свију бугарских странака у Македонији. Постигне ли се споразум странака, конститујисаће се посебни међустраначки одбор. За тим ће конгрес расправити питање усељивања мухамеданаца у Македонију (из Босне); питање давања земље у закуп; питање препорних цркава и четничко питање. Конгрес ће уједно на отоманску владу управити молбу за свеопћу амнестију политичких злочинаца и ревизију политичких процеса, као и брисање заосталих пореза. Уједно ће међустраначком одбору бити поверена задаћа, да на велесиле управи споменицу, која ће приказати садањи положај у Македонији.

ВЕСТИ ИЗ МЕСТА И ИЗ НАРОДА.

Нови Сад, 8. марта 1910.

— Нов Србин адвокат у Сремским Карловцима. Бан Хрватске и Славоније др. Никола плем. Томашић поделио је дру Стевану Симеоновићу-Чокићу, одветничком перовођи, право одветниковања у опсегу банског стола са седиштем у Сремским Карловцима

— Српско Народно Позориште у Сомбору. Од суботе, 27. фебруара, до петка, 5. марта о. г., приказала је српска народна позоришна дружина у Сомбору: „Монгонденовицу", »Карлову тетку«, „Сваком своје", »Камен међу каменьем«, »Наше сељане«, »Библијотекара« и »Вештицу«. Рецензенат сомборске „Слоге" истиче игру г. Динића у „Монгонденовици" и „Карловој тетци", г. Добриновића у „Карловој тетци", гђе Милке Марковићке и Руже Крањчевићке у „Вештици", г. Васиљевића у глуми „Камен међу каменьем" и у „Вештици" и г. Спасића у глуми „Камен међу каменьем".

— Из Југословенске Академије. У прошлу суботу је одржана свечана седница Југословенске Академије знаности и уметности под председништвом Тадије Смичикласа, који је седницу отворио беседом, у којој је саопштио, да је академија одлучила, да изда Југословенски Речник. Тајник др. Аугуст Мусић известио је о економском и књижевном раду академије у години 1909. Уједно је известио, да је академија у својој главној скупштини од 11. марта о. г. изабрала на три године: за председника Тадију Смичикласа, за првог тајника дра Аугуста Мусића, а за другог тајника дра Гавру Манојловића. У истој су главној скупштини даље изабрани ови нови чланови, и то: прави чланови у историјско-филолошком разреду др. Фердо плем Шишић, свеучилишни професор у Загребу, у филозофско-јуридичком разреду Владимир Мажуранић, председник кр. банског стола, а за дописне чланове: у историјско филолошком разреду др. Иван Касумовић, реално-гимназијски професор у Загребу, и др. Јован Радонић, свеучилишни професор у Београду; у разреду филозофско-јуридичком др. Алберт Базала, свеучилишни професор у Загребу. После тога је прави члан академије др. Јурај Мајцен читао извадак из своје радње: „Темељи хипотеза и математичких метода за геометрију простора са четири и више димензија" а онда је седница закључена.

— Црна Гора биће проглашена краљевином. По извешћу једног пештанског листа говорка се у озбиљним политичким круговима петроградским, да ће Црна Гора скорим бити уздигнута на степен краљевине. У том треба гледати први плод посета балканских владалаца на царском двору у Петрограду. Проглашење краљевине би било на дан прославе кнеза Николе

— Нове духовне композиције. Стеван Христић, даровити српски композитор, који је компоновао музику за „Чучук Стану" Милорада М. Петровића и који се ради свог усавршавања већ пола године бави у Риму, довршио је две нове духовне композиције: Опело, за мешовити кор и ораторију „Васкресење" са текстом Драгутина Илијћа. Прва је композиција намењена за цркву, а друга за концерте уз пратњу оркестра. Христић ће ово: ускршњег поста сам управљати својим композицијама уз пратњу кора београдске богословије.

НОВОСТИ СА СТРАНЕ.

— Толстојева болест. Као што јављају из Јасне Пољане, стање грофа Лава Толстоја ја баш озбиљно. Запала вена није попустила; болесник осећа јаке болове те непомично мора лежати у постељи. Јако је снужден, што не може да ради, као обично. Код њега је непрекидно лекар Никићин из Москве.

— Свесловенски конгрес у Софији отвориће се на Ивањ-дан о. г. На дневном реду биће ова питања: привредни положај Словена; словенска индустријска изложба; словенска банка; културно зближење Словена; издавање свесловенског научног часописа; зближење словенских универзитета, академија и позоришта. Од политичких питања нарочито ће се претресати положај Југословена. По свој прилици Пољаци не ће учествовати у овом конгресу. Срби из Србије ће у већем броју бити заступљени у Софији, него што су били заступљени у Прагу.

— † Матија Крајец. У Старој Пазови је преминуо заслужни и дугогодишњи словачки учитељ Матија Крајец. Родио се је у Камењанима у гемерској жупанији 2. децембра 1829. Након свршене ниже гимназије у Левочи у Угарској примио је понуђено му учитељско место на словачкој евангеличкој школи у Раткови, и то 2. децембра 1848., и онде је ревно уз учитељску службу обављао и опћинско-бележничку службу у току пуних 20 година. Иза тога позван би у Срем, и то у Илок, на приватну словачку школу, јер се је у Илок доселило више словачких породица претежно из суседне Бачке због виноградарства. Почетком школске године 1877./8. примио је учитељско место у Старој Пазови, где је службовао све до 31. марта 1900., када је након 52-годишњег успешног учитељевања прешао на властиту молбу у заслужено стање мира. Врли покојник био је заслужан и вредан човек, који је радо подупирао све важне народне институције. Тако је био члан утемељитлац бивше »Матице Словачке«, утемељитељ закладе за оснивање словачких гимназија, члан хрватског учитељског дома у Загребу и других корисних хрватских и српских и страних корпорација и друштава. Бавио се је и пчеларством и воћарством, те је у тим лепим економским гранама радо упућивао одраслу младеж и народ оног места, где је деловао. Покој души му!

— Аделина Пати у Риму. Аделина Пати је навршила 67 година, али изгледа, као да јој је четрдесет. Са својим мужем, који је, као што је познато, шведски барон, вечито је на путу а у овај мах борави у Риму. Неком сараднику листа »Giornale d' Italia« причала је по нешто из свога живота. Говорила је и о свом првом ступању у Њујорку, где се као девојче од петнаест година јавила као натписна јунакиња у Доницетијевој опери »Lucia di Lammermoor«. После приказа питала ју је мати, родом Барилијева из Лигурије, јако узбуђена и са сузама у очима: »Шта осећаш, слатко моје чедо, после таква успеха?« — »Ужасно сам гладна, драга мама!« одговорила је прозајично-трезвено слављена Аделина. Поноси се и дичи тим, што је Талијанка. Ово дана јој је неки Шпањолац у хотелу рекао: »Ви сте рођени у Мадриду, дакле сте Шпањолка«. Аделина се чисто ражљутила. »Нисам ја, господине, Шпањолка него права правцата Талијанка и уживам у томе, што сам Талијанка. Да сам се родила у коњушници, зар бих за то била кобила?« У даљем току разговора са талијанским новинаром говорила је о својим односима према краљевима и краљицама. Причала је, како је краљица Маргерита једаред из Монце кастиле дошла у Милан, да њу у Скали чује. Том приликом јој је краљица приповедила, како је неколико вечера једно за другим вечерала у дворској ложи, не би ли од почетка до краја могла бити на представи. Ма да је већ стара ипак је негда обожавана дива још једнако весела и несташна као младо девојче. Свако се јутро попне до цркве Trinita dei Monti, да може уживати у дивној панорами вечите вароши. При доручку и при ручку седе барон Цедерстрем и његова Аделина као младожења и нова млада једно према другом па нежно гледају једно другом у очи. Аделина леже у десет сахата, пошто најпре у својој соби одигра пасијанс. Са осталим гостима у хотелу општи врло мало. Новинару је рекла: »Мој муж је веома весео човек па смо нас двоје са свим доста једно другом те се дивно забављамо и кад смо сами. Замислите само! Синоћ смо чак играли, да, да, играли! Играли смо у мојој соби око стола а ја сам певала неки стари Штраусов валцер. Је л' те, да смо баш праве будале?" Рече па се грохотом насмеја.

НОВИЈЕ.

Загреб, 7. марта. Јуче се конститујисао хрватски сабор. За председника је изабран др. Богдан Медаковић, за првог потпредседника др. Пера Магдић, за другог потпредседника др. Мирко Граховац а за перовође су изабрани: др. Радослав Марковић, Пера Крајиновић, Светозар Ритиг, Стјепан Радић и др. Фрања Пољак.

Лондон, 7. марта. Аскис је изјавио, да не верује у то, да се Горњи Дом енглеског парламента може премазати. Горњи Дом се мора наново назидати на демократском темељу. Апсолутно veto лордова мора се укинути.

ТЕЛЕГРАМИ
уредништву »БРАНИКА«.

Стање у Угарској.

Будимпешта, 8. марта. Конференција посланика странке рада решила је, да у уторак корпоративно оду, да чују престону беседу. Обе фракције странке независности не ће ићи у краљевски дворац, јер се сабор распушта у мимоваконом стању.

Сељачка побуна у Грчкој.

Атина, 8. марта. Код Ларисе је 500 сељака покушало, да задржи железнички воз. Војска је пуцала и 5 људи убила, 15 пак ранила.

Бугарски краљ у Цариграду.

Софија, 8. марта. Краљевски пар отпутовао је у Цариград.

Распуст угарског сабора.

Будимпешта, 8. марта. Заступничка кућа имала је данас седницу. Сви посланици скоро, осим Хрвата, дошли су. У ½11 с. председник је отворио седницу. Прочитао је кр. отпис о одгоди и сазиву сабора. (Вика; Пошљимо то натраг цару!) Између осталога саопштава председник, да је добио допис од министра-председника, по коме ће надвојвода Јосиф по налогу краљеву сутра у подне у будимском двору прогласити затварање сабора. Затим је прочитано краљево ручно писмо, у коме се каже, да је краљ спречен да лично дође на затварање сабора, него је поверио надвојводи Јосифу, да прочита престолну беседу.

Гроф Т. Бађањи у име Јуштове странке протестира против „незаконите“ одгоде и распуштања сабора и налази, да је распуштање сабора велика повреда устава. Подноси протест, коме се и Кошут придружио. Куен је доказивао, да је распуштање сабора сасвим уставно.

Пут краља Петра у Русију.

Београд, 8. марта. (Од нашег извештача.) Јуче у 9 сах. пре подне је краљ Петар отишао у цркву, да се пре пута у Русију помоли Богу. Народ га је одушевљено поздрављао, желећи му сретан пут. У цркви беше и сав дипломатски кор, који се после и на станици с њим опростио. Тачно у ½ 10 с. кренуо се дворски воз са овдашње станице, а са тврђаве је краља испратио 31 топовски метак, а народ је бурно клицао.

РАЗНО.

— **Шта не треба радити са књигама.** Књиге не треба читати у постељи; не треба влажити прсте, кад човек прелистава; не треба листове дерати прстима или сећи укосницама; отворене књиге не треба нагрнуте мећати на сто; не треба пустити, да на књиге падне пепео цигара, у опште не треба пушити при читању, јер дим шкоди очима; не треба кихати на књиге; не треба књиге брисати прљавим марамама; не треба разне књиге увезати заједно; никад и ни под којом погодбом не треба књиге позајмљивати.

Трговина.

НОВОСАДСКА БИЈАЦА

8. марта 1910.

Пшеница I. каквоће	— К	13·20 —·—
Пшеница II. каквоће	— „	12·60 —·—
Зоб — — — — —	„	7·— —·—
Јечам — — — —	„	6·50 —·—
Кукуруз	„	5·60 —·—
Лањик	„	8·—.

све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по кили — — —	56—60 п
Свињи тешки по кили — —	1 К 26 п
средњи „ „ — —	К 1—20 п
„ лаки „ „ — —	К 1—— п.
„ мршави пар — — —	К 200—300
Теоци по кили — — — —	64—70 п.
Јагњци по кили — — —	76—80 п.
„ по пару — — —	К 10—20
Кљукане гуске по кили — —	К 1·40
Јаја 7 комада — — — — —	40 п.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
За уредништво одговара: Тоша Грујић

ОГЛАСИ.

ТРАЖИМ ЗА МОЈ

ВЕЛИКИ ХОТЕЛ

у

СТ. ПАЗОВИ

добра гостијоничара.

Никола Петровић

101 6 6 у Ст. Пазови.

Примам на машини

штрикање и потштрикавање

ЧАРАПА

по умереној цени.

Ј. Пандуровић,

2 18-100 Кошутова улица бр. 25. врата 9.

Падавица! Ко пати од падавице, грчева и од других живчаних наступа, нека пише писмено, а може се добити бесплатно и франко од привилег. Лабудове лекарнице у Франкфурту на Мајни. 396 38—52

ЛИШАЈЕВИ

екцеми и сличне кожне болести, нарочито, ако изазивају влажна места или лиле, особито су приступачни утецај. **Цукерова патент-медицинског сапуна** па ипак баш код тих болести ваља свакако лекара питати за савет. По многостраним искуствима, која су имали читав низ лекара и читава војска болесника, доноси **Цукеров патент-медицинални сапун** понајвише одмах ублажавање свраба, кад дебела пена у облику крема, као што је прописано у упутствима за употребу, после прања неко време остане лежећи на дотичноме месту. При том је наиме стало до тога, да се одстране делићи коже, који су услед болести изопачени те изумиру у маси, а тиме онда да се ублажи кожна драж, која изазива свраб, да се кожа наведе на то, да се наново ствара и да се исуши влага, као и лиле. Употреби ли се дуже времена **Цукеров патент-медицинални сапун**, понајвише се наскоро одљушти најгорњи слој коже те се појави нова, здрава, нежна кожа. Та се кожа онда целисходно дуже времена маже особито добрим и благим кожним кремом, али који не сме пуштати маст, догод више не устреба нарочита поступка. Најбољи је за то **Цукеров крем**.

Ваља пазити на ове разлике при наруџбинама:

Цукеров патент-медицинални сапун од 35% јесте облик, који најјаче дејствује а и комад сапуна је највећи. Цена по комаду К 2·50.

Цукеров патент-медицинални сапунод 15% заостаје нешто у дејству и количини а стаје по комаду К 1·—.

Уз то припада **Цукеров крем**, који не пропушта маст, бисер свију кожних кремова. Цена кутији К 2·50, малој кутији К 1·25, као и Цукеров сапун у малом свежњу К 1·—, у великом свежњу К 2·50.

Но ваља пазити на оригиналне свежње, које смо искључиво ми увели у трговину, и не треба се никад дати наговорити, те узети тако звана накнадна средства. Ни за **Цукеров патент-медицинални сапун**, ни за **Цукеров крем** ни за **Цукеров сапун** нема накнаде.

У Новом Саду се непатворен добија у дрогерији **Оскара Илајна** у главној ул. ци број 25. 504 14—45

Јавна захвала.

Славно равнатељство Осјечке Међусобне Припомоћне Задруге исплатило ми је данас за умрлог члана за моју супругу Кристину Доловац, коју сам уписао у задругу 15. вељаче 1909. а умрла је дне 20. вељаче 1910. у готову без икаква одбитка износ од К 2000.-словом двоје хиљаде круна.

На точној и брзој исплати посмртне припомоћи захваљујем се овима најтоплије, па препоручујем свакоме приступ у ову хуманитарну задругу.

У Чуругу, дне 16. ожујка 1910.

Барањаи Емил в. р. Никола Доловац в. р.
Пајков Дамјан в. р. 125 (1—3)
сведоци

Позив

у ванредну скупштинску седницу „Рагарске банке, деоничарског друштва у Чуругу“ — која ће се одржати 7. априла 1910. године у 2 сахата после подне у просторијама задружним.

ДНЕВНИ РЕД:

1). Промена 1. §а друштвених правила према високом налогу кр. судбеног стола у Новом Саду.

2). Евентуални предлози.

У Чуругу 20. марта 1910. год.

126 (1-1) **Управа.**

ПРОМЕСЕ

Потиско Сегединских срећака

ГЛАВНИ ЗГОДИТАК

180.000 К.

5 згодитака по 2000 К и 4394 згодитака по 240 К.

Жребање 1. априла о. г.

ЦЕНА 8·— К.

Срећке XXVIII. кр. ур. државне лутрије

Главни згодитак

К 150.000

1 згодитак по К 20.000·—, 1 згодитак по К 10.000·—, 1 згодитак по К 5000·—, 5 згодитака по К 2000·—, 10 згодитака по К 1.000·—, 150 згодитака по К 100·—, 300 згодитака по К 50·—, 1500 згодитака по К 20·—, 10.000 згодитака по К 10.—

Жребање 30. јуна о. г.

ЦЕНА К 4·—

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

у Новом Саду.

42 29—

*) Поштом шаљемо промесе само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот за поштарину.

ШТАМПАРИЈА

ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА „БРАНИКА“

У НОВОМ САДУ

Основ. 1904. г. Основ. 1904. г.

знатно је проширена са новим брзотисцима, великим избором слова, модерних орнамената и шара — препоручује се п. н. публици у месту и околини за израду

сваковрсних штампарских послова

који се израђују у духу савремене модерне технике по најумеренијој цени.

ПАРФИМЕРИЈА

ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД

Кошут Лајошева ул. бр. 25. у дворишту у фотогр. атељеру.

Препоручује фина парфима, сапуна, средства за неговање и полепшавање лица, руку, косе и зуба, као и прибор за тоалету; хигијенских справа и завоја, једино заступство фотографских апарата и прибора за г. г. аматере, знамените куће »Kodak«, све по најнижој цени. — Парфоми за ускршњи понедељак. — Најзгоднији ускршњи поклони. 106 8—

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браник«.

Штампарија деоничарског друштва »Браник«-а.